

Bijlagedocument bij Statenmemo Visie Bodemdaling.

Reactie op de adviezen van de ARK.

De reactie op de adviezen is in *Blaauw cursief* weergegeven.

2018 ARK ADVIES

PROVINCIAAL ADVISEUR RUIMTELIJKE KWALITEIT
UTRECHT

PAUL RONCKEN

d.d. 21 november 2018

Geachte leden van GS en PS,

Hierbij een ongevraagd advies, in reactie op de 'visie bodemdaling' versie 26-10-2018. Midden november 2018 heb ik een geschreven advies aangeboden aan de ambtelijke werkgroep, reagerend op de conceptversie van de 'visie bodemdaling'. Van deze adviezen is een groot deel goed verwerkt, een ander deel wordt door de ambtelijke werkgroep gezien als een uitwerkingsvraagstuk voor de Omgevingsvisie. Hieronder zal ik uiteenzetten welke adviezen zijn verwerkt en welke nog niet.

Om te beginnen ben ik zeer verheugd met de **toegenomen interesse op alle overheidslagen in bodemdaling** en de toekomst van het veenweidegebied. De toegenomen interesse komt voort uit een opeenstapeling van uitdagingen en kansen

Uitdagingen: o.a. kosten vanwege verzakking, emissies, omgang met cultuurhistorisch landschap en verlies biodiversiteit.

Kansen: o.a. verbreding van de landbouw, circulaire bouwmethoden, integraal waterbeheer en regionaal economische ontwikkeling van het Groene Hart.

Een culturele opgave

In de omschrijving van uitdagingen en kansen in het visiedocument, herken ik de vele nuances die nodig zijn voor visie-ontwikkeling. De mate van bodemdaling is nu eenmaal overall anders. Bovendien moeten kansen en uitdagingen in ieder deelgebied anders worden begeleid. Het stoppen van bodemdaling is binnen nu en 10 jaar vrijwel onmogelijk. Nieuwe afwegingskaders zoals CO₂, natte teelten, kostenreductie, biodiversiteit, toename toerisme en energielandschappen, zullen zorgen voor een veel diverser aanzicht van de veenweidegebieden die nu grotendeels bestaan uit een monocultuur van melkveehouderijen. **Zonder een landschapsvisie voor de veenweiden bestaat het gevaar dat er een 'lapjesdeken-landschap' ontstaat.** Een versnipperd landschap is ruimtelijk economisch niet het meest rendabel, zeker niet qua waterbeheer. Het huidige veenweidelandschap maakt een culturele geschiedenis zichtbaar en wordt mede daarom hoog gewaardeerd. Een versnipperd landschap zou hier afbreuk aan doen. Een goede visie bevat daarom een aanzet voor een toekomstig cultureel perspectief, waarmee een mooi participatief traject opgesteld kan worden.

Landschap is een prominent onderwerp binnen de Omgevingsvisie. De afstemming tussen landschap en de aanpak van bodemdaling zal daar plaats vinden.

Voor het totale bodemdalingsgebied kunnen meetbare resultaten worden vastgesteld in de Omgevingsvisie, op basis van nog te bepalen **omgevingswaarden**. De vraag is welke gebieden, vanwege hun historische en potentiële kwaliteiten, het meest kansrijk zijn om deze omgevingswaarden te kunnen borgen. Daarom is het belangrijk dat er ontwerpend onderzoek wordt gedaan naar historische en potentiële kwaliteiten. Met deze werkwijze kunnen bouwstenen, zoals deze 'visie bodemdaling', concreet worden gemaakt. Op dit moment begeleid ik samen met mijn collega PARKS van de Groene Hart provincies, een dergelijk **ontwerpend onderzoek**, in opdracht van de stuurgroep Groene Hart. Wij zullen u daar in het voorjaar van 2019 over bijpraten en een gerichter advies geven in aanloop naar de Omgevingsvisie.

Een technische opgave

Ik herken me in de pragmatiek om naar een realistisch doel toe te werken, met een inschatting van de gemoeide kosten (25% minder daling voor ongeveer 40-50mlj euro). De geschiedenis leert echter dat verdergaande transformaties op dit moment nog moeilijk voorstelbaar zijn, hoewel ze voor veel omgevingswaarden (o.a. CO₂ reductie en

biodiversiteit) wel zeer wenselijk zouden zijn. Net zoals bij grote bouwprojecten, zou er een 'post onvoorzien' moeten worden opgenomen voor versnelling, innovatie en voor het opvangen van tegenvallende resultaten. Bodemdaling, op zichzelf, is een technische ontwerpopgave en daar hoort een technische helderheid en risico-analyse bij, die door (agrarische) ondernemers en waterschappen begrepen en gehanteerd kan worden.

In het memo is een paragraaf over financiën toegevoegd.

Mijn advies aan de ambtelijke werkgroep was erop gericht de volgende onderwerpen beter te omschrijven:

- Hoe 'frame' je de ambitie voor deze visie (2.1)?
- Hoe ondersteun je transformatie die al meer toekomstbestendig werkt?
- Hoe wijs je gebieden aan?
- Wat is de relatie met het stedelijk en bebouwd gebied?
- Wat is de relatie met de waterschappen en het samenwerkingsverband binnen het Groene Hart?
- Wees helder in de lange lijn met innovaties die al betaald en uitgevoerd zijn.

Hoe 'frame' je de ambitie voor deze visie (2.1)?

In de beschrijving van het probleem is het toch weer de landbouwsector die moet gaan bewegen, terwijl het landgebruik in zijn geheel voor wrijving zorgt. Dus ook woningbouw, mobiliteit, (vervoers-)bedrijven en natuurgebieden. De visie moet over al deze sectoren gaan, dat is nu niet het geval. Bij het omschrijven van de ambitie past het omschrijven van de 'culturele opgave', een landschapsvisie en een participatief traject samen met decentrale partijen.

IS DEELS VERWERKT IN BIJGESTELDE VISIE

*We hebben in de **bijgestelde versie** een ambitie (en strategie) opgenomen voor woningbouw en mobiliteit door heel expliciet onderscheid te maken in bebouwd en onbebouwd gebied. De inzet wordt een intensieve aanpak zoals die nu voorligt bij PS. Ook projectontwikkelaars, gemeente en provincie moeten bewegen.*

Hoe ondersteun je transformatie die al meer toekomstbestendig werkt?

Ik mis een omschrijving van de manier waarop transformatie wordt ondersteund.

- o Hanteer de 'matchmaking' methode die in het Ringparkenconcept is ontwikkeld.

- Versterk het zoeken naar ruimtelijke samenhang door ontwerpend onderzoek, samen met het College voor Rijksadviseurs, PARK's en de 'big five' (Deltares, Wageningen UR e.a.).
- Sta garant voor inkomensverlies van deelnemers tijdens het experiment.

KAN NOG VERWERKT WORDEN IN PROGRAMMA BODEMDALING BINNEN DE OMGEVINGSVISIE

○

Dit zal in het programma bodemdaling en in de Omgevingsvisie verder worden uitgewerkt.

Hoe wijs je gebieden aan?

Nu lees ik dat er door middel van GIS de urgentie van gebieden wordt bepaald. Maar het is ook een sociale opgave waar veel welwillendheid voor nodig is. In hoofdstuk 5 is dat contrast genoemd maar niet opgelost. Er kan een spanning ontstaan tussen 'aan de slag waar de kansen en energie het grootst zijn' en de mate van urgentie van bodemdaling.

Als gebieden een hoge urgentie hebben maar weinig welwillendheid, wat is dan de regie-houding van de provincie? Gebieden worden aangewezen vanwege het succes van stimulerende factoren zoals subsidie en versoepeling van regelgeving. Maar als die factoren niet werken (en daarmee 25% daling niet wordt gehaald), dan zijn er andere middelen nodig ('post onvoorzien'). Werk daarom ook met behulp van ontwerpend onderzoek aan het oprekken van kansen en in kaart brengen van kwaliteiten die nog onderbelicht zijn.

KAN NOG VERWERKT WORDEN IN PROGRAMMA BODEMDALING en BINNEN DE OMGEVINGSVISIE

*De factoren die bepalen wat urgent is worden in de **bijgestelde versie** opgesomd (in par 4.1., blz 12). Naast fysische factoren zijn er ook sociaal economische factoren en waarden en kansen van een gebied die bepalen wat urgent is. Hiermee is het zeker meer dan een GIS-exercitie.*

Het gebrek aan welwillendheid is een factor die onderdeel is van de voorgestelde netwerkaanpak. Het proces rond de Omgevingsvisie gaat opleveren welke middelen we kunnen en willen inzetten. Afhankelijk van de mate van urgentie in de gebieden zal de strategie worden bepaald. Ook zal het programma bodemdaling daar op ingaan.

Wat is de relatie met het stedelijk en bebouwd gebied?

De relatie met de Randstad, de toeristen, de recreanten en de landschappelijke kwaliteiten die zo gewaardeerd worden zijn nauwelijks omschreven in deze visie. Daarmee wordt ook de belangrijkste en meest kapitaalkrachtige partner niet wakker of geïnspireerd door deze visie. Een (fatale) gemiste kans! Juist vanwege het Groene Hart kunnen de provincies en

KAN NOG VERWERKT WORDEN IN PROGRAMMA BODEMDALING en BINNEN DE OMGEVINGSVISIE

Volgend jaar bij het opstellen van de Omgevingsvisie komt de discussie en afweging van de waardering van het landschap, toerisme, recreatie en van de relatie met de kapitaalkrachtige stedeling. Dit zal tot integrale gebiedsopgaven leiden. Via de netwerkaanpak zullen maatregelen beschreven worden in het programma om de opgaven te realiseren.

Wat is de relatie met de waterschappen?

Formeel is het waterschap de uitvoerder van de visie. In de loop van de tijd is het waterschap zelfstandiger geworden. Nu is het echter tijd voor aanpassing. Pas op dat de provincie niet te volgzzaam wordt op een sterke, technisch georiënteerde uitvoerende partij, en daardoor te eenzijdig blijft. Zet op een rij wat de kerntaken van de provincie zijn en voeg daar nieuwe kerntaken aan toe, die onder de nieuwe Omgevingswet van kracht worden (o.a. gezondheid, leefomgeving, omgevingswaarden (zelf te bepalen)). Ook de relatie met de andere provincies kan veel sterker worden verwoord in een visie.

IS DEELS VERWERKT IN BIJGESTELDE VISIE

Naar onze mening zijn de waterschappen geen formele uitvoerder van de visie. De waterschappen hebben een rol in het geheel, net als andere partijen die ook een (uitvoerende) rol hebben. Dat juist maakt de problematiek complex en daarom vragen veel partijen een regierol van de provincie.

Wees helder in de lange lijn met innovaties die al betaald en uitgevoerd zijn.

In het kennisdossier dat ik als ARK heb opgesteld, is een overzicht te vinden van alle typen lerende innovaties en hun nog onopgeloste problemen/vragen. Maak als provincie melding van deze lange inspanning. Plan vervolgens zorgvuldig en met lef de volgende innovatie (in plaats van deze maar af te wachten).

Het kennis dossier is [hier](#) te vinden.

IS DEELS VERWERKT IN BIJGESTELDE VISIE

We hebben de indeling van innovaties uit het kennisdossier niet overgenomen maar verwijzen er wel naar. Bewust is er voor gekozen om de visie kort te houden en geen uitgebreid overzicht van innovaties te geven. Het past ook niet in een visie als deze om de volgende innovatie aan te wijzen. We geven juist aan dat we door een heldere ambitie neer te zetten en onze regierol te benoemen, condities creëren om de komende jaren samen met het gebied en andere belanghebbenden het innoverend vermogen van het gebied te mobiliseren.

Met dank aan Ymkje van de Witte

PR 2018